

ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด RELATIVITY OF LIFE IN THE HOMETOWN

นิตยา สีกง *

NITTAYA SRIKONG

(Received: July 4, 2023; Revised: October 26, 2023; Accepted: June 12 2025)

บทคัดย่อ

ผลงานการสร้างสรรค์ “ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี เรื่อง ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด 2. เพื่อถ่ายทอดภาพความทรงจำที่ประทับใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง ในรูปแบบงานจิตรกรรมไทยแนว ประเพณี ด้วยเทคนิคสีฝุ่น บนพื้นดินสอพอง โดยมีแรงบันดาลใจจากถิ่นกำเนิดที่อยู่ในภาคใต้ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ความผูกพัน ความทรงจำวิถีชีวิตและการใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติอันเป็นสภาพแวดล้อมที่สดชื่นอุดมไปด้วยทรัพยากรที่สมบูรณ์และหลากหลาย ใช้ความประทับใจในภาพความทรงจำนำมาสร้างสรรค์งานในรูปแบบจิตรกรรมไทยแนวประเพณี นำเสนอวิถีชีวิตที่หลากหลาย อันประกอบไปด้วยบ้านเรือน ผู้คน ต้นไม้ บรรยากาศของบ้านเกิด

ผลของการสร้างสรรค์พบว่า จากการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี เรื่อง ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด สามารถถ่ายทอดภาพความทรงจำที่ประทับใจในถิ่นกำเนิดของตนเองได้ โดยการใช้มุมมองภาพแบบตานกมอง ทำให้สามารถใส่รายละเอียดองค์ประกอบของภาพความทรงจำได้อย่างหลากหลายและสมบูรณ์ เพื่อที่จะได้แสดงเอกลักษณ์ของถิ่นกำเนิดที่มีความหลากหลายและมีความสัมพันธ์กันระหว่างผู้คนกับสภาพพื้นที่ ผลงานยังแสดงออกถึงบรรยากาศยามเช้าของพื้นที่และกิจกรรมของผู้คนที่มีการเคลื่อนไหวของการใช้ชีวิตประจำวัน สื่อสารความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความสุขของบรรยากาศสภาพแวดล้อมในชุมชนไปสู่ผู้รับชม

คำสำคัญ : วิถีชีวิต ถิ่นกำเนิด จิตรกรรมไทยแนวประเพณี มุมมองภาพแบบตานกมอง

* วิทยาลัยช่างศิลปนครศรีธรรมราช สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

creative works “Relativity of Life in the Hometown” has the following objectives: 1. To create traditional Thai paintings on the relationship of ways of life in the origins. 2. To convey impressive memories in their own origins. in the form of traditional Thai painting using the powder color technique on the ground chalk. The inspiration comes from the origin in the southern region of Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province, the relationship, memory, way of life and living in harmony with nature, which is a refreshing environment rich in rich and diverse resources. Use the impression of the memory image to create works in the form of traditional Thai painting. presents a variety of lifestyles which consists of houses, people, trees, environment of the hometown.

The results of the creation found that from the creation of traditional Thai paintings on Relativity of Life in the Hometown Able to convey memories that are stamped in their own homeland by using a bird's eye view Makes it possible to fill in the details of the composition of the memories in a variety and completely In order to show the identity of the origin that is diverse and there is a relationship between people and the area. The work also expresses the morning atmosphere of the area and the activities of the people. with the movement of daily life Communicate the joyful feeling of the community atmosphere to the audience.

Keywords: Ways of life, Hometown, Traditional Thai painting, Bird's eye view

บทนำ

การเติบโตขึ้นมาในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ความทรงจำและการใช้ชีวิตตั้งแต่ในวัยเด็กนั้นได้พบเห็นวิถีชีวิตอันประกอบไปด้วย สภาพบ้านเรือน ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และการประกอบอาชีพที่หลากหลายของคนในพื้นที่ ทั้งการทำประมง การทำเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ การอยู่ร่วมกันของชุมชนอันประกอบไปด้วยบ้านเรือน โรงเรียน วัด ตลาด การดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกัน การพบปะพูดคุยกันที่สร้างสัมพันธ์ภาพมิตรภาพของผู้คนไว้ด้วยกัน เมื่อถึงช่วงเวลาหนึ่งของชีวิตได้เดินทางออกจากพื้นที่ไปศึกษาเล่าเรียน หลายปีผ่านไปได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของพื้นที่บ้านเกิด

บ้านเรือนทรุดโทรมจนต้องเปลี่ยนแปลงสร้างที่อยู่อาศัยตามยุคสมัยใหม่ จากบ้านที่สร้างด้วยไม้เปลี่ยนเป็นบ้านที่สร้างด้วยปูน ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนเก่า ทำให้อย่นนึกถึงภาพความทรงจำในการใช้ชีวิตวัยเด็ก ครอบครัวของผู้สร้างสรรค์มีการปลูกผักสวนครัวเล็ก ๆ ในพื้นที่บริเวณบ้าน เพื่อนำไปขายที่ตลาดใกล้บ้าน ซึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพการทำประมง เพียงแต่อยู่ไม่ไกลทะเลนัก ในวัยเด็กจึงได้พบเห็นวิถีชาวประมง วิธีการเลี้ยงสัตว์ วิธีการค้าขาย คนในพื้นที่ส่วนมากก็จะรู้จักกัน ทำให้ได้พบปะพูดคุยกับผู้คนหลากหลายอาชีพ พื้นที่ในอำเภอปากพนังจึงประกอบไปด้วยวิถีชีวิตที่หลากหลายที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในพื้นที่ เป็นความทรงจำที่ประทับใจและเป็นความสุขจวบจนทุกวันนี้

ผลงาน “ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด” เป็นการถ่ายทอดภาพความทรงจำที่ประทับใจในวิถีชีวิตผ่านงานศิลปะ โดยสร้างสรรค์รูปแบบงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี เทคนิคสีฝุ่นบนพื้นดินสอพอง ใช้ข้อมูลจากภาพในพื้นที่จริง นำมาตัดทอนถอดลายเส้น ใช้สีในการสร้างบรรยากาศยามเช้าและจัดองค์ประกอบภาพมุมสูงแบบตานกมอง (Bird's eye view) เพื่อถ่ายทอดรายละเอียดและองค์ประกอบให้ได้กว้างที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี เรื่อง ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด
2. เพื่อถ่ายทอดภาพความทรงจำที่ประทับใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง ในรูปแบบงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี ด้วยเทคนิคสีฝุ่น บนพื้นดินสอพอง

ขอบเขตในการสร้างสรรค์

ขอบเขตด้านรูปแบบและเทคนิค ผลงานขนาด 120 x 170 เซนติเมตร จำนวน 1 ชิ้น ใช้เทคนิคสีฝุ่นบนพื้นดินสอพอง ผลงานสร้างสรรค์ด้วยรูปแบบงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี จัดองค์ประกอบภาพมุมสูงแบบตานกมอง (Bird's eye view) มีการใช้สัญลักษณ์ที่แทนสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของพื้นที่ เช่น ลักษณะบ้านเรือน รูปแบบของเครื่องแต่งกาย ชนิดของต้นไม้ที่อยู่พื้นที่ เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลจากพื้นที่จริงนำมาตัดทอนถอดลายเส้น และจัดองค์ประกอบให้เกิดภาพที่งดงามตามความทรงจำของผู้สร้างสรรค์

ขอบเขตด้านเนื้อหา ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่บ้านเกิด โดยมีรายละเอียดของสภาพพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วยบ้านเรือน วัด ตลาด วิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของผู้คนในพื้นที่อำเภอปากพนัง ในสภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เฉพาะตัวของพื้นที่ เช่น ป่าโกงกาง ชายหาด ซึ่งจะดำเนินเรื่องราวด้วยการใช้ชีวิตประจำวันที่มีความหลากหลาย ทั้งการทำ

ประมง การปลูกผัก การขายของ และเอกลักษณ์พื้นถิ่นที่แฝงภายในภาพ เช่น การแต่งกายของภาคใต้ การนั่งกินน้ำชายามเช้า เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิถีชีวิต คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในพื้นที่อำเภอปากพนัง ซึ่งประกอบไปด้วยการดำเนินชีวิตหลากหลายอาชีพตามบริบทของพื้นที่

ถิ่นกำเนิด คือ บ้านเกิด ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จิตรกรรมไทยแนวประเพณี คือ งานจิตรกรรมที่มีการสร้างสรรค์ผลงานภาพ 2 มิติลงสีและตัดเส้น ไม่ได้มีการเขียนแสงเงาแบบเหมือนจริง เขียนภาพบุคคลเป็นแบบตัวภาพไทยในอุดมคติ โดยถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน การแต่งกาย ข้าวของเครื่องใช้ ลักษณะอาคาร บ้านเรือนเป็นภาพปัจจุบัน มีการกำหนดระยะใกล้ไกลจากการวางตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ได้ใช้ขนาดเล็กลใหญ่เป็นตัวกำหนด แต่มีการเขียนธรรมชาติเพื่อแบ่งเรื่องราว แบ่งระยะใกล้ไกล สิ่งที่อยู่ใกล้จะอยู่บริเวณด้านล่างของภาพ และสิ่งที่ไกลออกไปจะอยู่บริเวณถัดขึ้นไปด้านบนของภาพ

มุมมองภาพแบบตานกมอง คือ ภาพจากมุมสูงกว่าระดับการมองแบบปกติ เหมือนเราเป็นนกที่กำลังมองลงมายังเบื้องล่าง ภาพลักษณะนี้จะทำให้ทุกสิ่งดูเล็กกว่าความเป็นจริง

ขั้นตอนในการศึกษา

1. การศึกษาและการรวบรวมข้อมูล ในการสร้างสรรค์ผลงานมีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังนี้

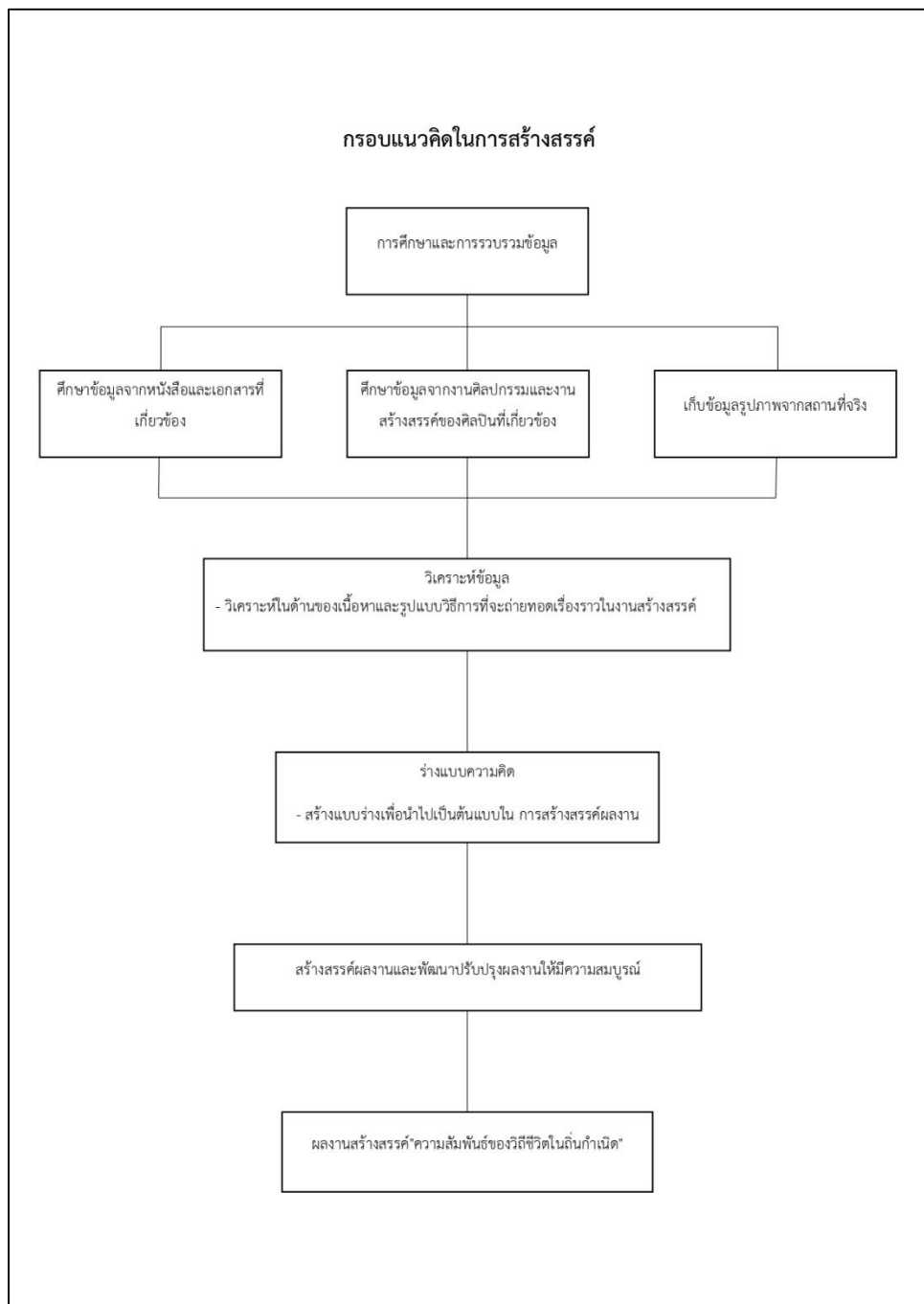
- 1.1 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 ศึกษาข้อมูลงานศิลปกรรม และงานสร้างสรรค์ของศิลปินที่เกี่ยวข้อง
- 1.3 ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลรูปภาพ จากสถานที่จริง

2. วิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทั้งในด้านของเนื้อหารายละเอียดที่จะใส่ในงานและวิเคราะห์รูปแบบวิธีในการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวให้ได้ตามที่ต้องการ

3. การร่างแบบความคิด ใช้ข้อมูลที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์เสร็จสิ้นแล้วทดลองร่างภาพโดยใช้หลักการขององค์ประกอบผสานกับเนื้อหาเรื่องราว

สร้างสรรค์ผลงาน

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์

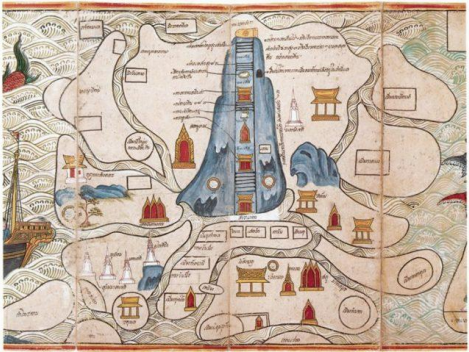

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 1 อิทธิพลจากงานศิลปกรรม

งานศิลปกรรม เป็นการศึกษางานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีที่มีการเขียนที่มีความประณีต นิยมเขียนบนฝาผนัง ภายในอาคารหรืองานศิลปะประยุกต์ที่เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาและบุคคลชั้นสูง และงานเขียนบนสมุดข่อย

งานศิลปกรรม	รายละเอียด	อิทธิพลที่ได้รับ
  เกาะลังกาในสมุดภาพไตรภูมิ เลขที่ ๑๐/ก. (พ.ศ. ๒๓๑๙) ศิลปวัฒนธรรม ฉบับธันวาคม 2547	ศิลปะการออกแบบแผนที่โบราณในสมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงศรีอยุธยา-ฉบับกรุงธนบุรี - องค์ประกอบของแผนที่โบราณระกอบไปด้วยสัญลักษณ์ของแผ่นดินและแผ่นน้ำ และมีการเขียนกำกับสถานที่ที่สำคัญ - แผนที่โบราณเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของบันทึกการเดินทางมากกว่าแสดงความถูกต้องตามหลักของแผนที่	- การลดทอนและการแต่งเติมตามองค์ประกอบศิลปะ เช่น การวาดภาพแผ่นดินด้วยลายเส้นอย่างง่ายเป็นรูปทรงเรขาคณิต การลดทอน ผิวน้ำในบางฉากที่เขียนเพียงพื้นที่ว่างที่แสดงความกว้างไกลของมหาสมุทร การวาดลายเส้นของคลื่นน้ำ - การวางองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นภาพโดยรวมที่กว้างที่สุดเหมือนการถ่ายภาพมาจากมุมสูง
 ต้นกล้วย จิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร	จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ เป็นงานช่างหลวงในสมัยรัชกาลที่ 3 มีการเขียนภาพธรรมชาติทั้งต้นไม้หรือโขดหินที่มีความสมจริงและมีการลดทอนมาจากภาพต้นไม้อจริง เช่น ต้นกล้วย ต้นมะละกอดต้นข้าวโพด	การปรับลายเส้นและลดทอนรายละเอียดจากภาพธรรมชาติจริงมาเป็นภาพจิตรกรรมโดยที่ยังให้ความเหมือนจริงอยู่

ตารางที่ 1 อิทธิพลจากงานศิลปกรรม (ต่อ)

งานศิลปกรรม	รายละเอียด	อิทธิพลที่ได้รับ
 ต้นมะละกอ จิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร	จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ เป็นงานช่างหลวงในสมัยรัชกาลที่ 3 มีการเขียนภาพธรรมชาติทั้งต้นไม้หรือโคหินที่มีความสมจริงและมีการลดทอนมาจากภาพต้นไม้จริง เช่น ต้นกล้วย ต้นมะละกอ ต้นข้าวโพด	การปรับลายเส้นและลดทอนรายละเอียดจากภาพธรรมชาติจริงมาเป็นภาพจิตรกรรมโดยที่ยังให้ความหมายจริงอยู่

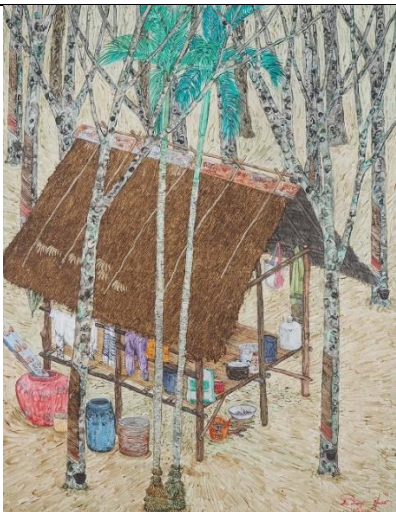
ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปอิทธิพลจากงานศิลปกรรม จากการศึกษางานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีในรูปแบบงานสมุดข่อยการถ่ายทอดเรื่องราวของพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ ในภาพความเป็นจริงนั้น มีองค์ประกอบและรายละเอียดมากมาย ในการสร้างสรรค์ผลงานจึงไม่จำเป็นต้องใส่ทุกอย่างลงไปเหมือนการถ่ายภาพแต่จำเป็นที่จะต้องลดทอนรายละเอียดบางอย่างปรับเปลี่ยนจากภาพจริงมาเป็นภาพจิตรกรรมโดยที่ยังให้ความหมาย และเอกลักษณ์ของสิ่งนั้นคงอยู่ และการแต่งเติมตามองค์ประกอบศิลปะที่แสดงให้เห็นภาพโดยรวมที่กว้างที่สุดเหมือนการถ่ายภาพมาจากมุมสูง และยังแฝงสิ่งที่น่าสนใจไว้ในภาพได้อย่างครบถ้วน

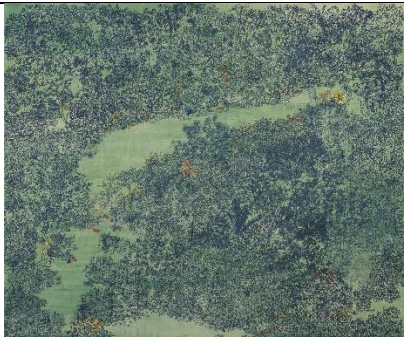
ส่วนงานจิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร ได้นำแนวคิดในการเขียนภาพจิตรกรรมถ่ายทอดธรรมชาติที่มีในข้อมูลจากธรรมชาติจริง ต้นไม้ที่มีลักษณะเฉพาะ มีการเขียนเพื่อให้ผู้รับชมทราบว่าต้นไม้ชนิดนั้นคืออะไร แต่ไม่ได้เขียนแบบเหมือนจริง เพียงแต่ถ่ายทอดลักษณะเฉพาะของต้นไม้ชนิดนั้น ๆ ได้อย่างเรียบง่ายและสวยงาม

ตารางที่ 2 อิทธิพลจากงานสร้างสรรค์ของศิลปิน

การศึกษาจากผลงานการสร้างสรรคของศิลปินที่มีรูปแบบของงานแนวเดียวกัน กล่าวคือ เป็นงานที่นำเสนอเกี่ยวกับความประทับใจในวิถีชีวิต ในอาชีพพื้นถิ่นนั้น ๆ จนสามารถถ่ายทอดออกมาในงานสร้างสรรค์โดยใช้มุมมองที่หลากหลายของศิลปินแต่ละคน

งานสร้างสรรค์	แนวคิด	อิทธิพลที่ได้รับ
 สถานที่พักเหนื่อย นวัตกรรม ชูทวน หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	วิถีชนบทบนพื้นฐาน ของการดำรงชีวิต การใช้ชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักตั้งแต่การสร้างที่อยู่อาศัย ของใช้อาหาร ยารักษาโรค หรือแม้กระทั่งประเพณีวัฒนธรรม บางอย่างก็เริ่มต้นมาจากธรรมชาติสิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นตัวบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ในวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ข้าพเจ้าได้ดึงเอาความเป็นเอกลักษณ์ ของวิถีชนบทภาคใต้มาสร้างเป็นผลงานโดยนำประสบการณ์ การดำเนิน ชีวิตของตนเองจากวัยเยาว์จนถึงปัจจุบันที่มีความผูกพัน กับสภาพความเป็นอยู่แบบชนบท	การใส่รายละเอียดต่าง ๆ เช่น ถ้วยชาม โอ่ง เสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ที่อยู่ในชีวิตจริง สิ่งของที่เป็นเอกลักษณ์สื่อถึงอาชีพและการดำรงชีวิต เป็นต้น จะทำให้ภาพมีชีวิต มีเรื่องราว โดยที่ไม่จำเป็นต้องเล่าเรื่อง ดำเนินเรื่องราวด้วยตัวบุคคลเสมอไป
 วิถีชีวิตพื้นถิ่นภาคใต้ (ศิริชัย พุ่มมาก, 2552, 7-8.)	วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่นั้น ปักใจได้เป็นสิ่งที่ดึงดูดและมีคุณค่า เนื่องจากการอยู่อย่างช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยของผู้คนในวิถีชนบทยังดำรงอยู่กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่เป็นวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่ทรงคุณค่าควรที่จะได้รับการบันทึกและการถ่ายทอด โดยการนำเทคนิคจิตรกรรมไทยประเพณีมาผสมผสานเพื่อนำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบันที่ยังคงดำเนินอยู่	รายละเอียดของวิถีชีวิตพื้นถิ่นปักใจได้ การใส่รายละเอียดต่าง ๆ เช่น ถ้วยชาม โอ่ง เสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ ที่อยู่ในชีวิตจริง สิ่งของที่เป็นเอกลักษณ์สื่อถึงอาชีพและการดำรงชีวิต เป็นต้น การบอกเล่าเรื่องราวผ่านกิจกรรมประจำวันของผู้คน องค์ประกอบที่แสดงถึงความเคลื่อนไหวทิศทางของเรื่องที่เข้าหาชายฝั่ง

ตารางที่ 2 อิทธิพลจากงานสร้างสรรค์ของศิลปิน (ต่อ)

งานสร้างสรรค์	แนวคิด	อิทธิพลที่ได้รับ
 ต้นไม้ข้างเรือน สุขุมาล ฤทธิเดช หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	ได้แรงบันดาลใจมาจากสภาพแวดล้อมของธรรมชาติที่อยู่รอบบ้าน มีพืชพันธุ์หลากหลายชนิด ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชอบในความงามของธรรมชาติเหล่านั้น และได้แรงบันดาลใจนั้นมาสร้างสรรค์ผลงาน โดยนำเสนอพืชพันธุ์ต่าง ๆ	เป็นการเขียนต้นไม้ที่แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ โดยมีการตัดทอนน้ำหนักแสงเงาเหลือเพียงแค่เส้นและสี ความพริ้วไหวและความหลากหลายของพืชพรรณไม้นานาชนิด

ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปอิทธิพลจากงานสร้างสรรค์ของศิลปิน ผลงานการสร้างสรรค์ของศิลปินที่นำเสนอเกี่ยวกับความประทับใจในวิถีชีวิต ในอาชีพพื้นถิ่นนั้น ๆ ซึ่งผลงานบางชิ้นก็นำเสนอในมุมมองกว้าง ๆ อย่างเช่นผลงานของศิริชัย พุ่มมาก เป็นการถ่ายทอดผลงานการสร้างสรรคเพื่อแสดงให้เห็นถึงวิถีชนบท ในการดำเนินชีวิต ซึ่งแฝงไปด้วยเอกลักษณ์ทั้งลักษณะบ้านเรือน ลักษณะการแต่งกายของผู้คน การประกอบอาชีพของผู้คนท้องถิ่น ในส่วนของนิวัฒน์ ชูทวน นั้น เป็นการเลือกจุดสนใจที่แคบลงมา เป็นเพียงบ้าน หรือกระท่อมกับบริเวณที่รายล้อมไปด้วยต้นยางพารา ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวสวนยาง การเลือกจุดสนใจที่ไม่กว้างมาก จะทำให้สามารถใส่รายละเอียดต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ เช่น ลักษณะของบ้านเรือน ลักษณะข้าวของเครื่องใช้ อุปกรณ์ของชาวสวนยาง ลักษณะลวดลายของต้นยางพารา เป็นต้น การเขียนต้นไม้ในงานสร้างสรรค์ของสุขุมาล ฤทธิเดช เป็นการใช้สีและเส้นในการให้อารมณ์ความรู้สึกของต้นไม้ยาวนานชนิด ซึ่งนำมาใช้ในการเขียนต้นไม้ในระยะที่ไกล โดยมีการตัดทอนน้ำหนักแสงเงาเหลือเพียงแค่เส้นและสีเท่านั้น

ตารางที่ 3 ภาพถ่ายจากสถานที่จริง

การเก็บภาพจากสถานที่จริงมีความสำคัญมากในการสร้างสรรค์ผลงาน เนื่องจากสภาพแวดล้อม ลักษณะของสภาพบ้านเรือนของแต่ละที่แตกต่างกัน เช่น บ้านในภาคใต้ก็จะไม่ได้เหมือนกันทุกที่ ทะเลที่อำเภอปากพนังก็มีความแตกต่างกับทะเลที่อำเภอขนอม แม้ว่าจะอยู่จังหวัดเดียวกันก็ตาม ซึ่งเมื่อมีการจำกัดความขอบเขตของพื้นที่ของเรื่องราวแล้วก็จำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลภาพที่มีความเฉพาะเจาะจงในสิ่งนั้น ๆ

การยกยอ

บ้านไม้ชั้นเดียว เป็นร้านตัดผม

บ้านไม้ 2 ชั้น ใต้ถุนสูง

บ้านปูนชั้นเดียว

สิ่งของเครื่องใช้ชาวประมง

การเลี้ยงวัว

การคัสดูวไม่ให้พันกัน

การแกะอวน เพื่อนำสัตว์ที่จับมาได้ออกจากอวน

ตารางที่ 3 ภาพถ่ายจากสถานที่จริง (ต่อ)

ที่มา : ผู้วิจัย

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

1. การนำการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการร่างแบบ

ได้นำผลของการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ มาประกอบในการออกแบบแบบร่างผลงานสร้างสรรค์ “ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด” ดังนี้

1.1 การศึกษางานศิลปกรรม การเขียนภาพในมุมมองที่กว้าง เหมือนการถ่ายภาพจากมุมสูงต้องลดทอนรายละเอียดบางอย่าง ปรับลายเส้นจากภาพจริงมาเป็นภาพจิตรกรรมโดยที่ยังให้ความหมายและเอกลักษณ์ของสิ่งนั้นคงอยู่ การแต่งเติมรายละเอียดของภาพตามองค์ประกอบศิลปะที่แสดงให้เห็นภาพโดยรวมที่กว้างที่สุด และยังแฝงสิ่งที่น่าสนใจไว้ในภาพได้อย่างครบถ้วน การเขียนภาพจิตรกรรมถ่ายทอดธรรมชาติที่มีในข้อมูลจากธรรมชาติจริง ต้นไม้ที่มีลักษณะเฉพาะ มีการเขียนลักษณะเฉพาะของต้นไม้ชนิดนั้น ๆ เพื่อให้ผู้รับชมทราบว่าเป็นต้นไม้ชนิดนั้นคืออะไร

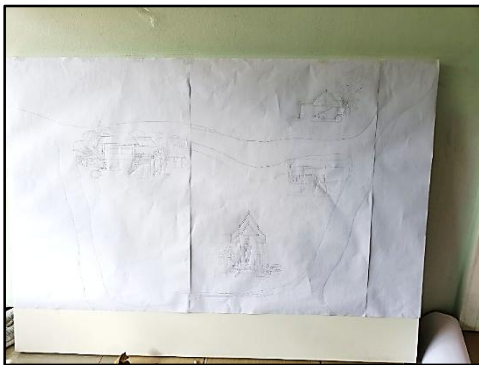
1.2 การศึกษางานสร้างสรรค์ของศิลปิน การนำเสนอวิถีชีวิตในมุมมองกว้าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของผู้คนในอำเภอปากพนัง ซึ่งแฝงไปด้วยเอกลักษณ์ทั้งลักษณะบ้านเรือน ลักษณะการแต่งกายของผู้คน การประกอบอาชีพของผู้คนท้องถิ่น และมีการใส่รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ภาพมีความสมบูรณ์ เช่น ลักษณะของบ้านเรือน ลักษณะข้าวของเครื่องใช้ อาชีพของคนในพื้นที่ เป็นต้น และการเขียนต้นไม้ในระยะที่ไกล โดยมีการตัดทอนน้ำหนักแสงเงาเหลือเพียงแค่เส้นและสีเท่านั้น

1.3 การศึกษาจากพื้นที่จริง เก็บรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ตรง เก็บข้อมูลภาพถ่ายและสอบถามคนในพื้นที่ ได้ข้อมูลลักษณะของพื้นที่ที่แตกต่างกัน พื้นที่ติดทะเล พื้นที่ในตลาด พื้นที่ป่าชายเลน ลักษณะของบ้านเรือน บางบริเวณเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ใต้ถุนสูง บางบริเวณเป็นบ้านปูนชั้นเดียว บางบริเวณเป็นการสร้างบ้านชั่วคราว สร้างจากวัสดุ

ธรรมชาติที่ไม่แข็งแรงมากนัก เช่น การมุงหลังคาด้วยใบจาก ข้าวของเครื่องใช้และสภาพแวดล้อม ลักษณะต้นไม้และพรรณพืชที่มีความเฉพาะตัวและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

2. เตรียมเฟรม ใช้เทคนิคการเขียนสีฝุ่นลงบนพื้นดินสอพอง ซึ่งเตรียมพื้นโดยการใช้ดินสอพองผสมกาวทาลงบนเฟรมผ้าหลาย ๆ ชั้น ชัดจนเรียบ ส่วนสีฝุ่นก็เป็นสีฝุ่นแบบโบราณคือใช้ผงสีผสมกาวระกอบแล้วบดด้วยโม่บดยาจนละเอียด

3. ร่างแบบที่ขยายแล้วลงบนเฟรม ลงสีตามแบบร่างสี เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่ประมวลผลจากสิ่งที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ไว้ผนวกกับความทรงจำที่ประทับใจเข้าด้วยกัน

ภาพที่ 2 การร่างแบบ (ซ้าย) การลงสี (ขวา)
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 ผลงานการสร้างสรรค์ ชื่อ ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 รายละเอียดผลงานการสร้างสรรค์
ที่มา : ผู้วิจัย

ผลการสร้างสรรค์

ผลงานการสร้างสรรค์ “ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด” ในรูปแบบจิตรกรรมไทย แนวประเพณี เทคนิคสีฝุ่นบนพื้นดินสอพอง ขนาด 120x170 เซนติเมตร จำนวน 1 ชิ้น พบว่า มิติของความหลากหลายหลายนั้นมียหลายด้านมาก ไม่ว่าจะเป็นสภาพพื้นที่ของอำเภอปากพนัง มีบางส่วนติดทะเล บางส่วนถัดเข้ามาเป็นป่าโกงกาง บางพื้นมีแม่น้ำ หรือคลอง บางส่วนอยู่ในตลาดพื้นที่ติดถนนและวิถีชีวิตที่หลากหลายของผู้คน การเลี้ยงสัตว์ การปลูกผักไว้กินในครัวเรือนและค้าขาย การทำประมงชายฝั่ง เป็นต้น ส่งผลให้การที่จะถ่ายทอดเนื้อหา เรื่องราวที่ประทับใจให้ได้ครบถ้วนนั้น ต้องใช้การใส่ใจและการสังเกตในการเก็บรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ลงไปให้ครบถ้วนมากที่สุด เพื่อที่จะได้แสดงเอกลักษณ์ของถิ่นกำเนิดที่มีความหลากหลายและมีความสัมพันธ์กันระหว่างผู้คนกับสภาพพื้นที่แฝงไปด้วยสภาพแวดล้อมในบรรยากาศยามเช้า ผู้คนไปตลาดจับจ่ายซื้อของ บางคนก็แวะกินน้ำชากาแฟ ที่ร้านขายของชำข้างตลาด ชาวประมงนำเรือเข้าเทียบท่าในตอนเช้า ชาวบ้านช่วยกันปลดปลาสดปูออกจากอวนนำไปใส่ตะกร้าเอาไปขายที่ตลาด ซึ่งภาพผลงาน

ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมานั้นสามารถแสดงออกถึงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด ใช้สีและเส้นที่เรียบง่าย สบายตา สื่อความหมายให้ดูเข้าใจง่าย สร้างสรรค์ผลงานตามวิธีการรูปแบบของตนเอง โดยมีต้นแบบมาจากภาพถ่ายสถานที่จริง

สรุป

จากการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี เรื่อง ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด ด้วยเทคนิคสีฝุ่น บนพื้นดินสอพอง สามารถถ่ายทอดภาพความทรงจำที่ประทับใจในถิ่นกำเนิดของตนเองได้ โดยการใช้มุมมองภาพแบบตานกมอง ทำให้สามารถใส่รายละเอียดองค์ประกอบของภาพความทรงจำได้อย่างหลากหลายและสมบูรณ์ เพื่อที่จะได้แสดงเอกลักษณ์ของถิ่นกำเนิดที่มีความหลากหลายและมีความสัมพันธ์กันระหว่างผู้คนกับสภาพพื้นที่ ผลงานยังแสดงออกถึงบรรยากาศยามเช้าของพื้นที่และกิจกรรมของผู้คนที่มีการเคลื่อนไหวของการใช้ชีวิตประจำวัน ท้องทะเลสีสดใส เต็มไปด้วยปลาที่แหวกว่าย ต้นไม้ที่โดนแสงแดดส่อง สื่อสารความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความสุขของบรรยากาศสภาพแวดล้อมในชุมชนไปสู่ผู้รับชม

อภิปรายผล

ผลงานสร้างสรรค์ “ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด” สร้างสรรค์จากแนวคิดที่ต้องการนำเสนอภาพความทรงจำที่ประทับใจในความหลากหลายของบ้านเกิด โดยนำประสบการณ์ การดำเนินชีวิตของตนเองจากวัยเยาว์จนถึงปัจจุบันที่มีความผูกพัน กับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตที่หลากหลายของผู้คนในอำเภอปากพะนึ่ง เมื่อได้ดำเนินการตามกระบวนการสร้างสรรค์ การสำรวจและการเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง ทำให้ได้สังเกตเห็นถึงรายละเอียดรูปร่างรูปทรงและลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นวิถีชีวิต รวมถึงรูปแบบของการจัดสรรพื้นที่ในการสร้างสรรค์ที่อยู่อาศัย เช่น พื้นที่บางส่วนเป็นป่าชายเลน บางส่วนติดทะเล บางส่วนติดคลองติดแม่น้ำ เป็นต้น สภาพของพื้นที่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในพื้นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อสภาพแวดล้อมเป็นแบบไหน ธรรมชาติหรือพืชพรรณที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ก็จะสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ก็เช่นกัน มีการสร้างที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม และมีการประกอบอาชีพที่สอดคล้องหรือเอื้ออาศัยกับสภาพพื้นที่นั้นด้วย เช่น พื้นที่ที่ติดทะเล สภาพแวดล้อมเต็มไปด้วยต้นมะพร้าว หากจะปลูกพืชอื่นก็จะปลูกในกระถางเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากดินมีความเค็ม บ้านเรือนมีการยกสูง เพื่อป้องกันช่วงเวลาที่น้ำทะเลขึ้นสูงหรือคลื่นที่ซัดเข้า

ภายในบ้าน ผู้คนมีอาชีพเกี่ยวข้องกับการประมง ข้าวของเครื่องใช้ที่อยู่บริเวณบ้านก็จะเป็นเครื่องมือการประมง เป็นต้น

การนำเสนอผลงานในรูปแบบการจัดองค์ประกอบให้เป็นมุมมองแบบตานกมอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของพื้นที่ให้มีความกว้าง ทำให้สามารถถ่ายทอดความหลากหลายในพื้นที่ได้อย่างครบถ้วนในทุกแง่มุม และสำหรับเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานนั้น พื้นดินสอพองจะให้สีธรรมชาติที่เหมือนสีของพื้นทราย อีกทั้งพื้นดินสอพองสามารถดูดซับสีฝุ่นได้ดี และสร้างพื้นผิวการซ้อนทับของสีได้ดีในการเพิ่มสีเข้าไปหลายชั้น สร้างบรรยากาศที่บางเบา มีอากาศ มีแสง และสีสันทันที่ไม่ฉูดฉาดจนเกินไป สอดคล้องกับการนำเสนอผลงานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตในถิ่นกำเนิด ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของผู้คนและสภาพแวดล้อม โดยมีแรงบันดาลใจจากภาพความทรงจำ ความสุข และความคิดถึงจากบ้านเกิด

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ เขียนในมุมมองภาพมุมมองซึ่งใช้เวลาค่อนข้างนานในการรวบรวมข้อมูล การร่างแบบและการสร้างสรรค์ผลงาน เนื่องจากการถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นจริงนั้นมีรายละเอียดที่ซับซ้อนมาก อีกทั้งยังเป็นรูปร่างรูปทรงที่มีขนาดเล็ก เสมือนเป็นการย่อทุกอย่างให้อยู่ในภาพเดียวกัน การสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบจิตรกรรมไทยแนวประเพณีนั้นเป็นภาพเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นการใช้เส้นและสีเป็นหลัก รายละเอียดทุกอย่างสื่อความหมายด้วยการตัดเส้นอย่างประณีตทั้งหมด มีการลงสีไปที่ละส่วน โดยไม่ทับซ้อนกัน ส่งผลให้การสร้างสรรค์ผลงานต้องมีการวางแผนว่าต้องลงสีส่วนไหนก่อนหรือหลัง ทำให้ใช้เวลาในการทำงานค่อนข้างนาน

หวังว่าผลงานในการสร้างสรรค์จะเป็นแรงบันดาลใจในการถ่ายทอดเรื่องราวรอบตัว ที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม หรือความประทับใจในบางสิ่งบางอย่าง เพื่อเป็นการบันทึกและจัดเก็บความทรงจำที่ไม่ใช่แค่การบอกเล่าเรื่องราวผ่านผู้คนเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นหลักฐานเพื่อยืนยันการมีอยู่และเพื่อระลึกถึงในอนาคต อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาวิธีการสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้และนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้ต่อไป

รายการอ้างอิง

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2552). สารสำคัญในงานจิตรกรรมไทยประเพณี. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ชลูด นิยมเสมอ. (2553). องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.

ศิริชัย พุ่มมาก. (2552). วิถีชีวิตพื้นถิ่นปักษ์ใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมชาย มณีโชติ. (2529). จิตรกรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. (2560). **นิวัฒน์ ชูทวน สถานที่พักเหนื่อย**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ. เข้าถึงจาก <http://www.queengallery.org/th/exhibitions/past/artist?artist=6453#>

หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. (2560). **สุขุมล ฤทธิเดช ต้นไม้ข้างเรือน**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ. เข้าถึงจาก <http://www.queengallery.org/th/exhibitions/past/artist?artist=8621#>